

Wyrok z dnia 11 października 1994 r.
I PO 11/94

Dla uchylenia uchwały Krajowej Rady Notarialnej po upływie 6 miesięcy od jej wydania niezbędne jest, aby uchwała taka rażąco naruszała prawo.

Przewodniczący SSN: Walerian Sanetra, Sędziowie SN: Antoni Filcek, Janusz Łętowski (sprawozdawca),

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 11 października 1994 r. sprawy ze skargi Ministra Sprawiedliwości [...] na uchwałę [...] Krajowej Rady Notarialnej z dnia 28 grudnia 1993 r. dotyczącą zasad obliczania podatku od towarów i usług przy czynnościach notarialnych

o d d a l i ł skargę.

U z a s a d n i e n i e

Minister Sprawiedliwości wniósł w dniu 2 września 1994 r. skargę na uchwałę [...] Krajowej Rady Notarialnej z dnia 28 grudnia 1993 r. dotyczącą zasad obliczania podatku od towarów i usług przy czynnościach notarialnych.

Na podstawie art. 47 § 1 i 2 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie (Dz. U. Nr 22, poz. 91):

- 1) zaskarżył powyższą uchwałę jako rażąco naruszającą prawo,
- 2) wniósł o jej uchylenie i przekazanie sprawy Krajowej Radzie Notarialnej do ponownego rozpoznania wraz z wytycznymi, co do sposobu jej załatwienia.

Stan faktyczny sprawy przedstawiał się następująco:

Krajowa Rada Notarialna w dniu 28 grudnia 1993 r. podjęła uchwałę [...] określającą w jej punkcie 1 zasady obliczania podatku od towarów i usług (VAT) przy czynnościach notarialnych. Uchwała przyjęła, że podatek jest "pobierany obok tego wynagrodzenia" (ustalonego z klientem). Oznacza to, że może on być doliczony do wynagrodzenia.

W praktyce oznacza to często, iż pobierane jest maksymalne wynagrodzenie (§ 1 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 kwietnia 1991 r. w sprawie taksy notarialnej - Dz. U. Nr 33, poz. 146 ze zm.) i do niego doliczony jest podatek VAT.

Skarżący wyraża pogląd, iż powyższa uchwała jest sprzeczna z prawem. Zgodnie z jego stanowiskiem maksymalne wynagrodzenie, co wyraźnie wynika z brzmienia § 2 ust. 1 cytowanego rozporządzenia, określone jest właśnie w tym paragrafie. Natomiast możliwość określenia wynagrodzenia nie przekraczającego dwukrotnego, przewidziana w § 1 ust. 3, stanowi podstawę do przyjęcia wynagrodzenia zwanego jako wyższe. Pobieranie więc "obok" wynagrodzenia maksymalnego, ustalonego według § 2 ust. 1, również podatku od towarów i usług pozostaje w sprzeczności z art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 26 lutego 1982 r. o cenach (Dz. U. z 1988 r., Nr 27, poz. 195 ze zm.), w brzmieniu określonym w art. 41 ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz. U. Nr 11, poz. 50) w związku z art. 15 ust. 1 ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym. Bowiern z przepisu art. 1 ust. 2 ustawy o cenach wynika wprost, że cena (należności) usługi opodatkowanej podatkiem od towarów i usług obejmuje cenę, którą nabywca obowiązany jest zapłacić sprzedawcy (świadczącemu usługi) za usługę wraz z kwotą należnego podatku od towarów i usług. Przy czym przez cenę, którą nabywca jest zobowiązany zapłacić za usługę (czynność) notarialną, należy rozumieć wynagrodzenie

notariusza według stawki taksy notarialnej ustalonej na podstawie art. 5 ustawy - Prawo o notariacie.

Skarga stoi w konsekwencji na stanowisku, iż kwota należna od strony za dokonanie czynności notarialnej powinna obejmować - odmiennie niż to przyjęła w kwestionowanej uchwale Krajowa Rada Notarialna - wynagrodzenie notariusza wraz z kwotą należnego podatku (o ile notariusz jest podatnikiem VAT), przy czym suma tych składników nie może przekraczać maksymalnej stawki wynagrodzenia określonej w taksie notarialnej.

Podobny pogląd wyraziło Ministerstwo Finansów w piśmie z dnia 10 maja 1994 r. nr PPB-772-20/94, adresowanym do Ministerstwa Sprawiedliwości.

Uchwała Krajowej Rady Notarialnej wprowadzając odmienną i sprzeczną z wymienionymi zasadami praktykę jest niezgodna z prawem. Dlatego też nie można się również zgodzić z oceną zawartą w pkt 2 uchwały, że nie jest ona spreczna z przepisem art. 5 Prawa o Notariacie oraz z przepisem art. 1 ustawy z dnia 26 lutego 1982 r., o cenach (Dz. U. z 1980 r., poz. 195 ze zmianami) ustalonym przepisem art. 41 ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym [...].

Skarżący podnosi także, że Krajowa Rada Notarialna nie jest uprawniona do wyrażania stanowiska w sprawie sposobu obliczania podatku. Uprawnienia te znajdują się w kompetencji Ministra Finansów zgodnie z art. 2 pkt 12 ustawy z dnia 29 grudnia 1982 r. o urzędzie Ministra Finansów oraz urzędach finansowych i izbach skarbowych (Dz. U. Nr 45, poz. 289 ze zm.) oraz § 2 pkt 5 lit. c Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1982 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Finansów i podległych mu organów w zakresie kontroli finansowej (Dz. U. z 1983 r., Nr 3 poz. 19).

Skarżący wyraża również pogląd, że skoro zaskarżona uchwała rażąco narusza prawo, to wnioski o jej uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, z ustaleniem wytycznych co do sposobu jej załatwienia, jest - mimo upływu terminu 6 miesięcy od dnia jej otrzymania - w pełni zasadny.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z wyraźnie brzmiącym przepisem art. 47 § 1 Prawa o notariacie [...] Sąd Najwyższy może uchylić uchwałę Krajowej Rady Notarialnej w sytuacji, gdy skarga Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie naruszenia prawa przez taką uchwałę została wniesiona po upływie 6 miesięcy od dnia jej podjęcia, jedynie wówczas gdy stwierdzi, iż uchwała rażąco narusza prawo. W innych wypadkach uchylenie uchwały nie jest możliwe. Sąd musi zatem w sposób nie budzący wątpliwości stwierdzić, iż zaskarżona uchwała nie tylko narusza prawo, lecz, że narusza je w sposób rażący.

Pojęcie rażącego naruszenia prawa należy do tzw. zwrotów niedookreślonych, co powoduje, iż w każdym konkretnym przypadku rzeczą Sądu jest stwierdzenie, czy mamy do czynienia z tego rodzaju kwalifikowanym naruszeniem prawa, czy też nie. Rozstrzygając sprawę, sąd powinien jednak zawsze - szczególnie zaś wówczas, gdy stanowiska stron są rozbieżne - wziąć pod uwagę dotychczasowe stanowisko orzecznictwa i ewentualnie piśmiennictwa. Należy zaś stwierdzić, iż w dotychczasowym orzecznictwie sądowym pojęcie "rażącego naruszenia prawa" traktowane jest ze znaczną ostrożnością i w sposób sugerujący raczej zwężającą interpretację. W orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego (np. V SA 86/92, V SA 466/92, SA 28/88, SA 187/88 i wiele innych) przyjmuje się, iż rażące naruszenie prawa ma miejsce wówczas, gdy treść aktu pozostaje w oczywistej i wyraźnej sprzeczności z treścią przepisu prawa i gdy charakter naruszenia powoduje, iż w jego rezultacie powstają skutki niemożliwe do zaakceptowania z punktu widzenia praworządności. Podobne stanowisko zajmowane jest też w orzecznictwie Sądu Najwyższego (m.in. III ARN 56/93). Zwraca też uwagę pogląd Sądu Najwyższego (III CRN 314/87), iż nie zachodzi

rażące naruszenie prawa wówczas, gdy istnieje możliwość przyjęcia rozwiązania alternatywnego, co oznacza, że sama tylko odmienność interpretacyjna w odniesieniu do pewnego przepisu nie może być kwalifikowana, jako "rażące" naruszenie prawa. Podobne poglądy wyrażane są także w polskim piśmiennictwie prawniczym (m.in. Z. Janowicz, J. Borkowski, W. Dawidowicz i in.).

Na tym tle niemożliwe jest jednak uzasadnione przyjęcie poglądu, iż w niniejszej sprawie mamy do czynienia z rażącym naruszeniem prawa, co pozwoliłoby na uchylenie zakwestionowanej przez Ministra Sprawiedliwości uchwały po upływie sześciomiesięcznego terminu. Różnica poglądów między Krajową Radą Notarialną a Ministrem Sprawiedliwości jest typową różnicą w interpretacji prawa, a merytoryczny pogląd Krajowej Rady Notarialnej co do możliwości pobierania podatku VAT "obok" wynagrodzenia należnego notariuszowi nie może być zdyskwalifikowany jako ewidentnie sprzeczny z prawem i powodujący skutki nie do przyjęcia z punktu widzenia praworządności. Wskazują na to również znajdujące się w aktach sprawy opinie profesorów teorii prawa (dot. przyjętej metody wykładni) i prawa finansowego (dot. zgodności przyjętej przez Radę wykładni z przepisami tego prawa).

W takiej zaś sytuacji Sąd Najwyższy w obecnym składzie doszedł do przekonania, iż w niniejszej sprawie nie nastąpiło rażące naruszenie prawa przez uchwałę Krajowej Rady Notarialnej z dnia 28 grudnia 1993 r., skoro zaś tak, to w świetle powołanych wyżej przepisów Prawa o notariacie uchylenie tej uchwały jest - wobec upływu przewidzianego terminu - niemożliwe, dlatego też orzekł, jak w sentencji.

=====